

EUROOPAN RISKIENARVIOINTIKAMPANJA

Kampanjakooste

TERVEELLINEN TYÖ

YHTEINEN ETU!

<http://hw.osha.europa.eu>

Sisällys

1.	Tausta.....	3
1.1	Riskinarviointi on tärkeää.....	3
1.2	Riskinarviointi – avain terveelliseen työhön	4
1.3	Lainsäädännöllinen tausta	5
2.	Terveellinen työ – yhteinen etu! Euroopan riskinarviointikampanja	5
2.1	Taustaa.....	5
2.2	Kampanjan tavoitteet.....	6
2.3	Kampanjastrategia.....	6
2.4	Kampanjan aikataulu	7
2.5	Kampanjamateriaali	8
2.6	Kampanjaan osallistuminen.....	9
2.7	Osallistumistodistus ja kumppanuus.....	9
3.	Riskinarviointi – tosiasioita ja lukuja.....	10
3.1	Euroopassa	10
3.2	Viisivaiheinen riskinarviointimenetelmä	12
4.	Tapaustutkimukset.....	12
4.1	Vakava kemikaalitapaturma.....	13
4.2	Kuolemaan johtaneet onnettomuudet maataloudessa.....	13
4.3	Toistuvat rasitusvammat.....	13
5.	Esimerkkejä hyvistä käytännön ratkaisuista.....	14
5.1	Riskien poistaminen	14
5.2	Melun ja pölyn vähentäminen	14
6.	Linkkejä.....	15
7.	Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto	16

1. Tausta

1.1 Riskinarviointi on tärkeää

Työntekijöiden turvallisuus ja terveys on kaikkien etujen mukaista. Suurin osa työperäisistä tapaturmista ja sairauksista voidaan ehkäistä, mutta miten?

Etusijalla on riskinarviointi

Riskinarviointi on riskinhallintaprosessin lähtökohta. Sen avulla työnantajat tietävät, millä tavoin terveyttä ja turvallisuutta sekä tuottavuutta on parannettava.

Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto (EU-OSHA) on suunnitellut Euroopan laajuisen kampanjan, jossa keskitytään riskinarviointiin. Kampanja on suunnattu erityisesti riskialttiille aloille sekä pienille ja keskisuurille yrityksille (pk-yritykset).

Vuonna 1989 annetun puitedirektiivin jälkeen riskinarvioinnista on tullut tuttu käsite organisoitaessa työpaikkojen ennaltaehkäiseviä toimia, ja sadat tuhannet yritykset eri puolilla Eurooppaa arvioivat riskinsä säännöllisesti.

Jäljempänä olevat työperäisiä tapaturmia ja sairauksia koskevat luvutⁱ kuitenkin osoittavat, että parannettavaa riittää. Vuosittain miljoonat ihmiset EU:n alueella loukkaantuvat työpaikoillaan tai heidän terveytensä vaarantuu vakavasti.

▣▣▣▣ **Joka kolmen ja puolen minuutin välein joku kuolee EU:ssa työperäisten syiden vuoksi. Vuosittain kuolee siten lähes 167 000 ihmistä joko työperäisten tapaturmien (7 500 ihmistä) tai sairauksien (159 500 ihmistä) vuoksi.**

▣▣▣▣ **Joka neljän ja puolen sekunnin välein yksi työntekijä EU:ssa joutuu tapaturmaan, jonka vuoksi hän joutuu jäämään kotiin ainakin kolmeksi työpäiväksi. Työperäisiä tapaturmia, joiden vuoksi työntekijä joutuu olemaan poissa töistä kolmen tai useamman päivän ajan, sattuu valtavasti, yli 7 miljoonaa vuosittain.**

Lisäksi työperäisistä tapaturmista ja sairauksista aiheutuu huomattavia **kustannuksia.**

▣▣▣▣ Inhimilliset kustannukset työntekijöille ja heidän perheilleen: tilastojen taakse kätkeytyy oikeita ihmisiä, joilla kullakin on oma tarinansa kerrottavanaan, kuten osassa 4 esitellyt tapaustutkimukset osoittavat.

▣▣▣▣ Organisaatioiden kustannukset: kun asiat menevät työpaikalla pieleen, toiminnan tuottavuus kärsii ja syntyy lisäkustannuksia työperäisten

tapaturmien ja sairauksien, sairauslomapäivien ja työntekijöiden vaihtuvuuden lisääntyessä, ja myös työntekijöiden motivaatio laskee.

- ➡ Yhteiskunnan kustannukset: tapaturmat ja sairaudet kuormittavat merkittävästi terveydenhuoltojärjestelmiä.

Asianmukaisesta riskinarvioinnista voi olla monenlaista **etua toiminnalle**:

- ➡ Turvalliset työolot auttavat yrityksiä vähentämään työperäisistä tapaturmista ja sairauksista aiheutuvia kustannuksia.
- ➡ Asianmukaisen riskinarvioinnin avulla voidaan vähentää sairauspoissaoloja ja vakuutuskuluja, koska korvausvaatimukset vähenevät.
- ➡ Motivoituneemmat työntekijät ovat tuottavampia ja tehokkaampia, ja henkilöstön vaihtuvuus vähenee. Tästä on hyötyä kilpailukyvyn kannalta.

1.2 Riskinarviointi – avain terveelliseen työhön

Riskinarviointi on työterveyttä ja työturvallisuutta koskevan eurooppalaisen lähestymistavan kulmakivi ja hyvästä syystä. Ellei riskejä arvioida tai käsitellä asianmukaisesti, tarvittavaa riskinhallintaprosessia ei voida aloittaa eikä tarvittavia ennaltaehkäiseviä toimia luultavasti oteta käyttöön. Järjestelmällinen riskinarviointi parantaa siten yleisesti työpaikan turvallisuutta ja yrityksen suorituskykyä.

Riskinarviointi on prosessi, jossa arvioidaan työpaikan vaaratekijöiden aiheuttamia riskejä työntekijöiden terveydelle ja turvallisuudelle. Siinä käydään järjestelmällisesti läpi työn kaikki osa-alueet ja pohditaan

- ➡ mikä voi aiheuttaa vammoja tai vahinkoja
- ➡ voidaanko vaarat poistaa, ja ellei voida
- ➡ mitä ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä tai suoja-toimia riskienhallinnassa on käytössä tai olisi käytettävä.

Kun riski tunnistetaan, ensimmäiseksi on mietittävä,
onko se mahdollista poistaa.
Ellei riskejä voida poistaa,
niitä on hallittava.

1.3 Lainsäädännöllinen tausta

Työnantajien yleisenä velvollisuutena on työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden varmistaminen kaikkien työhön liittyvien tekijöiden osalta. Riskinarvioinnin perusteella työnantajat voivat toteuttaa tarvittavat toimet työntekijöidensä turvallisuuden ja terveyden suojelemiseksi.

Riskinarviointi on ollut lakisääteisesti pakollista puitedirektiivin 89/391ⁱⁱ antamisen jälkeen. Direktiivissä korostetaan riskinarvioinnin keskeistä merkitystä ja määritetään perussäännökset, joita kaikkien työnantajien on noudatettava. Jäsenvaltioilla on kuitenkin oikeus panna täytäntöön tiukempia määräyksiä työntekijöiden suojelemiseksi.

Lisätietoa riskinarvioinnista saa osoitteesta <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>.

2. Terveellinen työ – yhteinen etu! Euroopan riskinarviointikampanja

2.1 Taustaa

Euroopan komissio antoi vuonna 2004 tiedonannonⁱⁱⁱ puitedirektiivin 89/391 ja sitä edeltäneen viiden yksittäisen direktiivin käytännön täytäntöönpanosta. Tiedonannossa korostettiin tarvetta lisätä riskinarviointeja. Siinä painotettiin myös, että on erittäin tärkeää parantaa riskinarviointeja käytännössä ja riskinarviointien laatua.

- ➡ Riskien arviointi, dokumentointi ja valvonta eivät ole yleisesti levinneet niissäkään maissa, joissa on ennaltaehkäisyyn pohjautuvat perinteet.
- ➡ Riskien arviointia pidetään kertaluonteisena tehtävänä eikä se ole jatkuvaa.
- ➡ Riskejä ei analysoida ja arvioida kokonaisuutena. Tämän vuoksi käyttöön otetaan yksittäisiä toimia ilman, että työpaikan oloja arvioitaisiin yhtenäisen lähestymistavan mukaisesti.
- ➡ Pinnallisissa riskinarvioinneissa keskitytään selvien ja välittömien riskien tunnistamiseen; pitkän aikavälin vaikutukset, jotka aiheutuvat esimerkiksi kemikaaleista, jätetään huomiotta.
- ➡ Riskien arvioinnissa otetaan harvoin huomioon psykososiaalisia riskejä ja työn järjestämiseen liittyviä riskitekijöitä.
- ➡ Työnantajat eivät seuraa riittävästi toteutettujen toimenpiteiden tehokkuutta.

2.2 Kampanjan tavoitteet

Riskinarviointi voi olla haasteellista erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille, mutta niin ei tarvitse olla. Riskinarviointikampanjan tavoitteena on:

- ➡ **lisätä tietoa** lakisääteisestä vastuusta sekä työpaikkojen riskinarvioinnin tärkeydestä ja käytännön hyödyistä; riskinarviointi ei ole päämäärä sinänsä vaan tehokas väline ennaltaehkäisevien toimien tarpeellisuuden selvittämiseksi
- ➡ **lisätä ymmärrystä riskinarviointiprosessista** ja osoittaa erityisesti pk-yrityksille, ettei riskinarviointi ole välttämättä monimutkaista, byrokraattista tai yksinomaan asiantuntijoiden tehtävä
- ➡ **edistää viisivaiheisen** riskinarviointimenetelmän (ks. kohta 3.2) soveltamista
- ➡ **kannustaa yrityksiä** tekemään riskinarvioinnin itse, mikäli työpaikalla on pätevää henkilöstöä sitä varten
- ➡ korostaa, että riskinarviointi on **jatkuva prosessi** eikä kertaluontoinen velvollisuus
- ➡ painottaa, että **laadulla on väliä** (ja että riskinarvioinnin dokumentointi, valvonta ja tarkistaminen ovat tärkeitä)
- ➡ edistää osallistavaa riskinarviointia, jossa **kaikki osallistuvat** työpaikan riskien arviointiin
- ➡ **edistää hyviä käytäntöjä**, jotka ovat siirrettävissä ja jotka helpottavat prosessin läpiviemistä.

Perimmäisenä tavoitteena on luonnollisesti auttaa yrityksiä vähentämään nyt ja tulevaisuudessa niiden henkilöiden määrää, jotka loukkaantuvat tai sairastuvat työnsä vuoksi.

2.3 Kampanjastrategia

Euroopan työturvallisuus- ja työterveysvirasto siirtyy kampanjoinnissaan **kahden vuoden kampanjasykliin** ensimmäisen kerran riskinarviointikampanjassa (2008–2009). Muutoksen on tarkoitus tehdä kampanjoista entistä tehokkaampia, jotta saavutettaisiin yhteisön työterveys- ja työturvallisuusstrategian (2007–2012) tavoitteet.

Kun eurooppalaisten teemaviikkojen kampanjoiden kestoja pidennetään kahteen vuoteen, voidaan käyttää enemmän aikaa valmisteluun ja seurantaan, myös kampanjastrategian suunnitteluun sekä uuden

kampanjamateriaalin teettämiseen, käännettämiseen, laatimiseen ja levittämiseen.

Onnistuneen kampanjan perusta on eri sidosryhmien ja kumppanien aktiivisessa tuessa ja yhteistyössä. Tähän joukkoon sisältyvät myös työturvallisuus- ja työterveysviraston koordinaatit, jotka ovat yleensä eri jäsenvaltioiden terveys- ja turvallisuusviranomaisia. Uuden kampanjamallin myötä on näin ollen keskitytty entistä enemmän **verkostopohjaiseen kampanjointiin**. Sen ansiosta aikaa jää enemmän seurantaan, erityisesti hyvien käytäntöjen edistämiseen, ja kumppanuuksien solmimiseen.

Kampanjalla on lisäksi tarkoitus sitouttaa laajasti yrityksiä ja organisaatioita välittämään viestiä toimittajilleen, alihankkijoilleen ja lähiseudun yrityksille sekä kannustaa niitä osallistumaan kampanjaan. Erityisesti suuryritysten edun mukaista on auttaa toimitusketjuunsa kuuluvia pienempiä yrityksiä tekemällä yhteistyötä sekä jakamalla kokemuksia ja asiantuntemusta.

Kampanjaa tukevat vuoden 2008 puheenjohtajavaltiot Slovenia ja Ranska, vuoden 2009 puheenjohtajavaltiot Tšekki ja Ruotsi, Euroopan parlamentti, Euroopan komissio ja Euroopan työmarkkinaosapuolet.

2.4 Kampanjan aikataulu

2008

---

13. kesäkuuta	Kampanja käynnistetään Brysselissä Euroopan komission ja EU:n puheenjohtajavaltion Slovenian kanssa
20.–26. lokakuuta	Euroopan työterveys- ja työturvallisuusviikko (kalenteriviikko 43)
3. ja 4. marraskuuta	FITS (Forum International Travail Santé) yhdessä EU:n puheenjohtajavaltion Ranskan kanssa
marras-/joulukuu	Arvioidaan ehdokkaat EU:n tason hyvän käytännön palkinnon saajiksi

Eurooppalaiset teemaviikot koostuvat kaikissa EU:n jäsenvaltioissa vuoden mittaan järjestettävistä tapahtumista, joilla edistetään työterveyttä ja työturvallisuutta. Kaikki aiheesta kiinnostuneet voivat osallistua teemaviikkojen tapahtumiin.

Kampanjan yhteydessä myönnetään myös hyviin käytännön ratkaisuihin liittyvät palkinnot, jotka ovat tunnustuksia yrityksille ja organisaatioille, jotka ovat edistäneet merkittävästi riskinarviointia työpaikoilla. Hyviä käytäntöjä koskevan kilpailun tapahtumia järjestetään vuonna 2008 niin jäsenvaltioiden kuin Euroopan tasollakin.

helmi-/maaliskuu	Hyvien käytäntöjen palkintotilaisuus yhdessä EU:n puheenjohtajavaltion Tšekin kanssa
helmikuu–syyskuu	Teemakohtaiset toimet; keskitytään paikallistasoon ja joihinkin aloihin
19.–25. lokakuuta	Eurooppalainen työterveys- ja työturvallisuusviikko (kalenteriviikko 43)
loka-/marraskuu	Konferenssi puheenjohtajavaltio Ruotsin kanssa
marraskuu	Kampanjan päätöstapahtuma

Kun hyvien käytäntöjen palkinnon saajat on valittu, näitä käytäntöjä levitetään koko vuoden 2009 ajan.

2.5 Kampanjamateriaali

Kampanjamateriaali kokonaisuudessaan on saatavissa EU:n 22 kielellä, ja sen voi ladata veloitusetta kampanjan verkkosivulta

<http://hw.osha.europa.eu>.

Aineisto käsittää

- ▶▶▶ julisteita ja esitteitä
- ▶▶▶ tiedotteita
- ▶▶▶ PowerPoint-esityksiä
- ▶▶▶ hyvän käytännön ratkaisuja
- ▶▶▶ tietokilpailuja
- ▶▶▶ animaatioita, joissa esiintyy suosittu Napo-piirroselokuvahahmo
- ▶▶▶ vinkkejä eurooppalaisen viikon tapahtumien järjestämiseen ja hallinnoimiseen
- ▶▶▶ kumppanit ja tulevat tapahtumat
- ▶▶▶ linkkejä asiaa käsitteleville verkkosivuille

ja paljon muuta.

Sivusto tarjoaa myös riskinarviointivälineitä sektoreittain ja vaaratekijöittäin auttamaan riskinarvioinnin käytännön toteuttamista.

Kaikki tämä materiaali on organisaatioiden käytettävissä veloitusetta, ja ne voivat vapaasti levittää materiaalia sidosryhmilleen ja kumppaneilleen.

Kampanjan aikana järjestetään lehdistötilaisuuksia ja muita mediatapahtumia, joissa korostetaan riskinarvioinnin merkitystä.

2.6 Kampanjaan osallistuminen

Työterveys- ja työturvallisuuden päämääränä on kannustaa yksittäisiä ihmisiä ja kaiken kokoisia organisaatioita osallistumaan kampanjaan ja järjestämään omia tapahtumiaan ja toimiaan eurooppalaisen viikon aikana tai missä tahansa kampanjan vaiheessa.

Kaikki voivat osallistua:

- julkisen ja yksityisen sektorin työnantajat – myös pk-yritykset
- johtajat, esimiehet ja työntekijät
- ammattiliitot ja työsuojeluvaltuutetut
- turvallisuus- ja terveysalan laitokset
- työterveys- ja työturvallisuusalan ammattilaiset ja työntekijät
- työterveys- ja työturvallisuusriskien ehkäisemiseen keskittyneet alueelliset tai paikalliset tahot sekä vakuutuspalvelujen tarjoajat.

Osallistua voi järjestämällä

- turvallisuusaiheisia mielenosoituksia, näyttelyitä ja messuja
- koulutustilaisuuksia, seminaareja ja työpajoja
- juliste- ja tietokilpailuja
- mainonta- ja tiedotuskampanjoita
- kumppanuuksia yritysten, oppilaitosten ja koulutuskeskusten välille
- kumppanuusjärjestelyjä ("good neighbours") alueen suurten ja pienten työnantajien välille sekä kehittämishojelmia
- vaaratekijöiden havainnointia
- tarkastuspäiviä.

Lisätietoa tapahtumista ja niihin osallistumisesta saat kotimaassasi sijaitsevasta koordinoitikeskuksesta. Tarkemmat yhteystiedot ovat viraston verkkosivuilla http://osha.europa.eu/about/partners/focal_points/.

Organisaatioille, jotka suunnittelevat omia tapahtumia eurooppalaiselle viikolle, on viraston verkkosivuilla esimerkkejä hyvistä käytännön ratkaisuista sekä foorumeja, joissa voi vaihtaa ajatuksia, antaa palautetta ja selvittää, mitä muualla tehdään.

2.7 Osallistumistodistus ja kumppanuus

Työterveys- ja työturvallisuusvirasto haluaa solmia kaikkia osapuolia hyödyttäviä kumppanuuksia ja on ottanut käyttöön useita kanavia ja toimia, joilla lisätään kampanjakumppanien näkyvyyttä ja edistetään kampanjakumppanien osallistamista ja kampanjatoimia.

- ➡ **Voit auttaa meitä** lisäämään tietoa riskinarvioinnista ja lisäämään terveellinen työ -kampanjan näkyvyyttä.
- ➡ **Me annamme sinulle** näkyvyyttä kampanjakumppanimme ja organisaationa, joka on omistautunut työterveys- ja työturvallisuusasioihin.

Voit osallistua ja saada tunnustusta kahdella tavalla:

- ➡ **Osallistumistodistus** aktiivisesta mukanaolosta jossakin kansallisessa tai eurooppalaisessa tapahtumassa.
- ➡ **Kumppanuus** menee askeleen pidemmälle ja tarjoaa tilaisuuden hyötyä laajasta julkisuudesta ja nostaa yrityksen profiilia työterveys- ja työturvallisuustoimijoiden keskuudessa ja muuallakin terveelliset työpaikat -kampanjan antaman näkyvyyden ansiosta. Kumppaneiksi pääsevät ainoastaan ne, jotka sitoutuvat voimakkaasti kampanjaan ja moninkertaistavat panostuksensa verkostonsa jäsenten kautta (järjestämällä omia tapahtumia, konferensseja tai kilpailuja, edistämällä kampanjaa verkkosivun avulla, levittämällä kampanjamateriaalia jne.).

Lisätietoa osallistumistodistuksesta ja kumppanuudesta saat kampanjan verkkosivujen kumppanuusosioista <http://hw.osha.europa.eu/partners>.

3. Riskinarviointi – tosiasioita ja lukuja

3.1 Euroopassa

Riskejä arvioidaan onnistuneesti erikokoisissa yrityksissä kaikkialla Euroopassa. Jäljempänä esitetyt empiiriset tutkimustiedot kuitenkin osoittavat, että parantamisen varaa on edelleen, erityisesti pk-yrityksissä.

Riskinarviointi ei ole yhtä yleistä kaikkialla

- ➡ Ranskassa vuonna 2004 tehdyssä kyselytutkimuksessa 76 prosenttia työnantajista, joiden yrityksissä on yli 20 työntekijää, ilmoitti tehneensä riskinarvioinnin ja laatineensa tarvittavan dokumentoinnin.^{iv}
- ➡ Alankomaiden työvoiman tutkimuskeskuksen vuonna 2006 kokoamien lukujen mukaan 42 prosenttia alankomaalaisista pienyrityksistä, joissa oli 1–4 työntekijää, ja 53 prosenttia yrityksistä, joissa oli 5–9 työntekijää, oli tehnyt riskinarvioinnin. Riskinarvioinnin oli tehnyt 81 prosenttia

yrityksistä, joissa oli 10–99 työntekijää, ja 97 prosenttia yrityksistä, joissa oli yli 100 työntekijää.^v

- Italiassa vuonna 2005 tehdyn tutkimuksen mukaan 88,5 prosenttia yrityksistä, joissa oli alle 50 työntekijää, oli tehnyt riskinarvioinnin. Riskinarvioinnin oli tehnyt 93,4 prosenttia yrityksistä, joissa oli yli 50 työntekijää. Alle 50 työntekijän yrityksistä 84,5 prosenttia oli dokumentoinut riskinarvioinnin, kun taas yli 50 työntekijän yrityksistä 92,6 prosenttia oli dokumentoinut sen.^{vi}
- Espanjassa vuonna 2003 tehdyssä viidennessä kansallisessa työolotutkimuksessa^{vii} 61 prosenttia teollisuuden ja palvelualan työnantajista ilmoitti tehneensä riskinarvioinnin tai tekevänsä sitä parhaillaan. Vuonna 1999 tehtyyn aiempaan tutkimukseen verrattuna näiden yritysten määrä oli kaksinkertaistunut.
- Saksassa vuonna 2005 tehdystä tutkimuksesta ilmeni, että 30 prosenttia yrityksistä, joissa oli 1–9 työntekijää, oli tehnyt riskinarvioinnin. Riskinarvioinnin oli tehnyt 54 prosenttia yrityksistä, joissa oli 10–49 työntekijää ja 80 prosenttia yrityksistä, joissa oli 50–249 työntekijää. Suuryrityksistä, joissa oli yli 250 työntekijää, 97 prosenttia oli arvioinut riskinsä.^{viii}
- Latviassa vuonna 2006 tehdyssä tutkimuksessa^{ix} kolme neljäsosaa työnantajista ilmoitti, ettei riskinarviointia ollut tehty joko ollenkaan tai että se oli tehty osittain. Ainoastaan 22 prosenttia vastaajista ilmoitti tehneensä riskinarvioinnin kokonaisuudessaan. Kun näitä lukuja verrataan aiempaan tutkimukseen, voidaan todeta, että täysimääräisen riskinarvioinnin tehneiden yritysten määrä on kuitenkin lisääntynyt, sillä vuonna 2002 tällaisten yritysten osuus oli 15 prosenttia ja vuonna 2006 22 prosenttia.

Laadukas riskinarviointi, dokumentointi, tarkistus ja toimintasuunnitelmien laatiminen yhä merkittäviä haasteita

- Italiassa vuosina 2000–2002 tehdyssä syvällisemmässä riskinarviointitutkimuksessa 95 prosenttia yrityksistä ilmoitti tehneensä riskinarvioinnin, mutta vain 54 prosenttia ilmoitti tarkistaneensa sitä. Tämän lisäksi 23 prosentissa tapauksissa, joissa työntekijöihin kohdistui riskejä, riskejä ei ollut havaittu, ja 21 prosentissa tapauksissa ei ollut saatavilla riittävästi tai ollenkaan tietoa tai selvityksiä ennaltaehkäisevistä ja suojaavista toimenpiteistä. Tutkimus osoitti myös, että työntekijät osallistuvat riskinarviointiin eniten suuryrityksissä: työntekijät olivat mukana riskinarvioinnissa 41 prosentissa pienyrityksistä (6–10 työntekijää) ja 57 prosentissa suuryrityksissä (yli 200 työntekijää)^x.
- Ammattiliittojen yhdistys teki vuonna 2007 Yhdistyneessä kuningaskunnassa työsuojeluvaltuutettuja koskevan tutkimuksen, joka

osoitti, että heistä alle kolme kymmenestä (28 prosenttia) ilmoitti voineensa osallistua riskinarviointiin tyydyttävällä tavalla. Työsuojeluvaltuutetuista 27 prosenttia ilmoitti, etteivät he olleet voineet osallistua riittävästi riskinarviointiin.^{xi}

- ➡ Tanskan ammattiliittojen yhdistyksen (LO) vuonna 2003 tekemä kyselytutkimus^{xii} osoitti, että kolme neljäsosaa yrityksistä oli täyttänyt velvollisuutensa kirjata riskinarvioinnin tulokset ylös. Neljä viidesosaa näistä yrityksistä kertoi, ettei asiakirjan laatiminen ollut kovin vaikeaa. Kaksi kolmasosaa katsoi riskinarvioinnin vaikuttaneen myönteisesti työympäristöön ja 40 prosenttia kertoi riskinarvioinnin parantaneen vuoropuhelua johdon ja työntekijöiden välillä.

3.2 Viisivaiheinen riskinarviointimenetelmä

Useimmissa yrityksissä yksinkertainen viisivaiheinen^{xiii} riskinarviointimenetelmä toimii hyvin. On kuitenkin myös muita yhtä toimivia menetelmiä, erityisesti tavanomaista monimutkaisempien riskien ja olojen arvioimiseksi.

Vaihe 1 — Vaarojen ja vaarassa olevien tunnistaminen

Tunnistetaan työpaikan mahdolliset vaaratekijät ja vaarassa olevat työntekijät.

Vaihe 2 — Riskien arviointi ja priorisointi

Arvioidaan tiedossa olevat riskit (todennäköisyys, vakavuus jne.) ja asetetaan ne tärkeysjärjestykseen. On tärkeää asettaa etusijalle toimet, joiden avulla riskit voidaan poistaa tai niitä voidaan ehkäistä.

Vaihe 3 — Päätökset ennaltaehkäisevistä toimista

Päätetään, miten riskit poistetaan tai miten niitä hallitaan.

Vaihe 4 — Toimien toteuttaminen

Toteutetaan ennaltaehkäiseviä ja suojaavia toimia tärkeysjärjestykseen perustuvan suunnitelman mukaisesti (on todennäköistä, ettei kaikkia ongelmia voida ratkaista välittömästi) ja täsmennetään vastuunjako ja toteutusaikataulu sekä toimien toteuttamiseen varatut resurssit.

Vaihe 5 — Seuranta ja tarkistukset

Riskinarviointi on tarkistettava säännöllisesti sen ajantasaisuuden varmistamiseksi. Sitä on muutettava, kun organisaatiossa tapahtuu merkittäviä muutoksia tai kun tapaturmista tai läheltä piti -tilanteista^{xiv} saadut tutkintatulokset antavat siihen aihetta.

4. Tapaustutkimukset

Riskinarviointi voi tuntua abstraktilta tai hallinnolliselta taakalta, mutta todellisuudessa sen taustalle kätkeytyy tarinoita tosielämästä. Ihmisiä voi kuolla tai vammautua eliniäksi siksi, ettei riskejä ole tunnistettu eikä hallittu.

4.1 Vakava kemikaalitapaturma

Nuori 23-vuotias mies sai laajoja palovammoja joutuessaan kosketuksiin tulenaran nesteen kanssa. Nestettä käytettiin aseiden ruiskumaalauksen pesemisessä. Yrityksen käytännöt olivat puutteelliset, sillä siellä ei ollut käytössä menetelmiä vaarallisten kemikaalien käsittelemiseksi ja varastoisiksi eikä koulutusta ja valvontaa. Erityisen vaarallisena tapana oli kantaa vaarallista aseiden pesuainetta merkitsemättömissä avoimissa ämpäreissä. Pahan onnettomuuden jälkeenkään yritys ei tehnyt työtarkastajan vaatimia parannuksia, ennen kuin asia vietiin oikeuteen ja yritystä sakotettiin.^{xv}

4.2 Kuolemaan johtaneet onnettomuudet maataloudessa

Kaksi nuorta (21- ja 27-vuotiasta) siirtotyöläistä kuoli sotkeuduttuaan hedelmätilalla käytettyyn laitteistoon. Heidän tehtävänä oli pystyttää ja purkaa polyeteenitunneleita, jotka on kiinnitetty pitkillä köysillä. He sotkeutuivat köysiin käyttäessään traktoriin kiinnitettyä konetta köyden kelaamiseen. Riskinarviointia ei ollut tehty, ja traktoriin kiinnitetty kelauslaite ei ollut asianmukainen, sillä se ei pysähtynyt automaattisesti, kun köysi sotkeutui. Työntekijät eivät olleet saaneet asianmukaista koulutusta, eivätkä he tienneet tehtävän vaaroista. Tutkijat kiinnittävät huomiota siihen, että monet tilan työntekijöistä olivat opiskelijoita, jotka eivät ilmeisesti tunteneet turvallisia työmenetelmiä riittävän hyvin.^{xvi}

4.3 Toistuvat rasitusvammat

Stephen Fisher työskenteli päänsinöörinä ilmailuteollisuudessa, jossa hänen vaativat tehtävänsä koskivat uutta merkittävää eurooppalaista ohjusta, jota työstettiin tiiviisti tietokoneen äärellä pitkiä työpäiviä. Vuonna 2002 eräänä aamuna tietokoneella työskennellessään hän tunsi voimakasta ja äkillistä kipua, (*kuin salamanisku kämmenselkään*), ja hän kohotti kättään. Tämän jälkeen käsi ei koskaan palautunut ennalleen. Fisher lopetti tietokoneen käytön välittömästi, eikä hän kyennyt käyttämään puhelinta eikä ajamaan autoa. Muutaman kuukauden kuluttua hän oli valmis jäämään pitkälle sairauslomalle. Puolentoista vuoden kuluttua tästä hän joutui terveydellisistä syistä eläkkeelle.

Lähes kuusi vuotta on kulunut, ja Fisher on käyttänyt yli 13 000 euroa rasitusvamman hoitoon, jota julkinen terveydenhuolto Yhdistyneessä kuningaskunnassa ei kata kokonaan, mutta hän ei ole vielääkään täysin toipunut. Fisherin rasitusvamma estää häntä yhä ottamasta vastaan työtä, jollaista hän vielä muutama vuosi sitten olisi pitänyt kevyenä.

Nämä riskit ovat hyvin tiedossa ja dokumentoituja, mutta riskinarviointia ei valitettavasti ollut tässä tapauksessa tehty. Tällaiset vammat voidaan ehkäistä tunnistamalla (riskinarvioinnin avulla) riskit tai varhaiset oireet ja ryhtymällä ajoissa toimiin. Fisherin tarina ei valitettavasti ole ainutlaatuinen.^{xvii}

5. Esimerkkejä hyvistä käytännön ratkaisuista

5.1 Riskien poistaminen

Alankomaalainen yritys valmistaa ripalaattarakenteita. Se käytti näiden tuotteiden siirrossa puista kuormausjärjestelmää, jossa työntekijät joutuivat käsittelemään hankalan muotoisia, kuivina yli 25kiloisia kuormauspaketteja.

Riskinarvioinnissa havaittiin, että näiden raskaiden kuormauspakettien manuaalinen käsittelyyn liittyi tuki- ja liikuntaelinsairauksien riski.

Tilanteen parantamiseksi ehdotettiin muun muassa kuormalavan rakenteen tai materiaalin muuttamista sekä mekaanisten nostovälineiden käyttöä. Yritys piti kuitenkin parhaana ratkaisuna sitä, että kuormauslavoista luovuttaisiin kokonaan.

Työntekijöiden kanssa pidetyssä aivoriihessä asiaan löydettiin ratkaisu: varsinaisiin ripalaattoihin upotettiin elementti, jonka ansiosta puisia kuormauslavoja ei enää tarvittu. Ratkaisun käytännön toimivuus testattiin, ja tämän yhteydessä tutkittiin erityisesti, vastasivatko muutetut ripalaattarakenteet edelleen laatuvaatimuksia ja rakennusmääräyksiä.

Ratkaisun ansiosta yrityksen työntekijöiden tai muiden työmiesten, kuten aliurakoitsijoina toimivien kuljettajien, ei tarvitse käyttää fyysistä voimaa kuormauspakettien käsittelyssä eikä heillä myöskään ole loukkaantumisriskiä.

Kun vuotuiset kustannukset ovat 137 000 euroa, uuden ratkaisun ansiosta säästetään vuosittain muiden komponenttien käytössä 91 000 euroa ja kuormalavojen ostossa 22 000 euroa. Uuden ratkaisun välitöntä vaikutusta sairauspoissaoloihin kuluneena kolmena vuotena on vaikea osoittaa, mutta sillä on eittämättä jokin vaikutus. Ratkaisusta oli hyötyä myös siksi, että melu väheni, koska naulapistooleja ei enää tarvita kuormauspakettien korjaamiseen, ja siksi, että toimitukset nopeutuivat, koska kuormauspaketteja ei tarvitse enää käsitellä trukeilla.

Lisätietoa saa sivustolta

<http://osha.europa.eu/publications/reports/TE7606536ENC>.

5.2 Melun ja pölyn vähentäminen

Itävaltalaisessa yrityksessä valmistettiin metallia, ja tämän yhteydessä käytettiin voimakasta hiomalaitetta, josta aiheutui paljon pölyä ja melua. Yritys päätti tehdä parannuksia ja käynnistää erityishankkeen melun ja pölyn vähentämiseksi.

Tätä varten varattiin riittävästi varoja ja henkilöstöä. Hankeryhmään kuuluivat haitoista kärsivät työntekijät, esimiehet, työterveyslääkärit, työpaikkaneuvoston edustajat ja ennaltaehkäisyn erityisasiantuntijat. Ryhmä tarkasteli mahdollisia ratkaisuja, kävi keskusteluita vartenotettavien toimittajien kanssa ja neuvotteli työterveys- ja työturvallisuusviranomaisten kanssa. Kaikkiaan esitettiin ja arvioitiin noin tusinan verran erilaisia ratkaisuja.

Seuraavat muutokset otettiin käyttöön:

- ▶▶▶▶ hiontahytit, joissa on imurijärjestelmä
- ▶▶▶▶ pisteimurijärjestelmät
- ▶▶▶▶ kasetin suodatinjärjestelmät
- ▶▶▶▶ pölyn talteenoton optimointi muuttamalla työkaluhiomia
- ▶▶▶▶ valaistuksen parantaminen häikäisyn ja varjojen vähentämiseksi.

Toimien ansiosta

- ▶▶▶▶ pöly ilmassa väheni (jopa 90 prosenttia joissakin tiloissa)
- ▶▶▶▶ vetoisuus väheni
- ▶▶▶▶ koneenkäyttäjien ja ympäröivän hallin alueella melu väheni A-painotettuna 10 desibeliä hyttien käyttöönoton jälkeen.

Muutoksiin käytettiin kaikkiaan noin 400 000 euroa. Sen lisäksi, että ilmassa oleva pölyn väheneminen paransi työntekijöiden terveyttä ja turvallisuutta, sen avulla saatiin aikaan noin 70 000 euron vuotuiset säästöt.

Lisätietoa saat sivulta <http://osha.europa.eu/publications/reports/106>.

6. Linkkejä

Kampanjan verkkosivusto

<http://hw.osha.europa.eu>

Factsheet 80: *Riskinarviointi – tehtävät ja vastuunjako*

<http://osha.europa.eu/publications/factsheets/80>

Factsheet 81: *Riskinarviointi – avain terveelliseen työhön*

<http://osha.europa.eu/publications/factsheets/81>

Kesäkuun 12 päivänä 1989 annettu neuvoston direktiivi 89/391/ETY toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä

<http://osha.europa.eu/legislation/directives/A/1/1>

Riskinarviointi

<http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>

7. Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto

Euroopan unioni perusti Bilbaossa Espanjassa sijaitsevan Euroopan työterveys- ja työturvallisuusviraston tarjoamaan työsuojelutietoa. Virasto toimii tiedon kehittämisen ja levittämisen katalysaattorina työntekijöiden suojelemiseksi Euroopassa.

Virasto tuo yhteen hallitusten, työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen edustajat sekä johtavat työsuojeluasiantuntijat EU:n jäsenvaltiosta ja EU:n ulkopuolisista maista sekä tarjoaa luotettavaa, tasapainoista ja puolueetonta työterveys- ja työturvallisuustietoa.

Lisätietoa viraston kotisivustolla <http://osha.europa.eu>.

ⁱ P. Hämäläinen, J. Takala, KL. Saarela, (study to be published), Tampere University of Technology (Finland), study made for the International Labour Office, ILO.

ⁱⁱ Council Directive 89/391/EEC of 12 June 1989 on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health of workers at work.

(<http://osha.europa.eu/legislation/directives/A/1/1>).

ⁱⁱⁱ COM (2004) 62 final: COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF REGIONS on the practical implementation of the provisions of the Health and Safety at Work Directives 89/391 (Framework), 89/654 (Workplaces), 89/655 (Work Equipment), 89/656 (Personal Protective Equipment), 90/269 (Manual Handling of Loads) and 90/270 (Display Screen Equipment).

^{iv} Th. Coutrot, *Plus de trois établissements sur quatre déclarent évaluer les risques professionnels, Premières Synthèses n-09.3*, Dares, Mars 2007 (Enquête relations professionnelles et négociations d'entreprise (REPONSE) 2004-2005).

^v M. Bos, F. Saleh, Ö. Erdem, J. Samadhan, *Arbo in bedrijf 2006*. *Een onderzoek naar de naleving van arbo-verplichtingen, blootstelling aan arbeidsrisico's en genomen maatregelen in 2006*, Arbeidsinspectie, October 2007.

^{vi} S. Perticaroli, A. Leva, *La cultura della sicurezza. Indagine sulle modalità di gestione di salute e sicurezza nelle aziende italiane*, ISPESL, November 2006.

^{vii} Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el trabajo, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, *V Encuesta nacional de condiciones de trabajo*, 2004.

^{viii} Survey conducted by BGZ (Berufsgenossenschaftliche Zentrale für Sicherheit und Gesundheit):

http://www.hvbg.de/d/bgz/bgz_info/veranst/archiv_vera/bgz_fachv_nov_2005/seite02.html

http://www.hvbg.de/d/bgz/bgz_info/pdf_bild_info/bgz_fach_nov_2005/pp_rentrop.pdf.

^{ix} A/S "Inspecta Latvia" & RSU DVVI, *Working conditions and risks in Latvia*, 2007. (Research "working conditions and risks in Latvia" 2005-2007).

^x delle Regioni e Province autonome, *Rapporto conclusivo del progetto nazionale di monitoraggio e controllo dell'applicazione del D.Lgs. 626/94*, November 2003.

^{xi} TUC TUC, *Focus on Health and Safety. Trade Union trends survey 06/02. TUC biennial survey of safety reps 2006*, London, 2006.

^{xii} LO, *Danske virksomheders brug af APV* (Danish Companies' use of Workplace Risk Assessment), April 2003.

^{xiii} Whether the risk assessment process in your country is divided into more or fewer steps, or even if some of the five steps are different, the guiding principles should be the same.

^{xiv} A near miss is an unplanned event that did not result in injury, illness or damage — but had the potential to do so.

^{xv} Reported in Health and Safety Practitioner, UK, 23.1, January 2005.

^{xvi} <http://www.hse.gov.uk/press/2005/e05095.htm>.

^{xvii} <http://ew2007.osha.europa.eu/europeansummit/> (ks. "Stephen Fisher" – Workshop 3).